

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського як науково-дослідний центр: основні напрями діяльності

КУЛАКОВСЬКА Тетяна Леонтіївна

Учений секретар Національної бібліотеки України

імені В. І. Вернадського, канд. іст. наук

e-mail: nbuv2007@ukr.net

Анотація

У статті розглядається становлення Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського як комплексної науково-дослідної установи та бібліотечно-інформаційного центру

Ключові слова: *Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського, науково-інформаційна діяльність, науково-дослідна робота.*

Abstract

The article “Volodymyr Vernadsky National Library of Ukraine as a Scientific Research Centre: Main Directions of Work” by T. Kulakovska describes the development of Volodymyr Vernadsky National Library of Ukraine as a complex scientific research institution and library information centre.

Keywords: *Volodymyr Vernadsky National Library of Ukraine, scientific information activity, scientific research work.*

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, концепція якої з початку існування передбачала розвиток книгозбірні як комплексної науково-дослідної установи та

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

бібліотечно-інформаційного центру, що забезпечує постійне накопичення інформаційних ресурсів, їх опрацювання, введення в науковий і культурний обіг, дослідження і організацію знання, нині є провідним науково-дослідним інститутом, що займається теорією і практикою формування, інтеграції, синтезу і використання масивів наукової інформації, загальнодержавним науково-технологічним центром бібліотечно-інформаційної галузі. У Бібліотеці сформувалися і діють відомі в Україні та поза її межами наукові школи з інформацієзнавства, національної бібліографії, рукописознавства, книжкового пам'яткознавства, біографістики, технологій консервації і реставрації бібліотечних фондів, інформаційно-аналітичного забезпечення потреб науки, культури, освіти, інтелектуальних інформаційних технологій, бібліотечно-бібліографічної класифікації.

Наукові дослідження охоплюють основні напрями діяльності НБУВ і спрямовані на створення теоретико-прикладної бази трансформації бібліотеки в науково-інформаційний комплекс. Результати цієї роботи широко представлені у наукових виданнях, публікаціях, інформаційно-аналітичній продукції, в т.ч. електронній, інформаційних базах даних, науково-методичних матеріалах.

В останні роки під керівництвом акад. НАН України О. С. Онищенко досліджено місце і роль інформаційних ресурсів у сучасному світі, теоретичні та методичні проблеми розвитку національного інформаційного простору, бібліотечно-інформаційної справи, питання захисту інформаційного суверенітету України в умовах посилення глобальних впливів. Опубліковано серію колективних монографій: «Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства», «Інтеграція України у світове співтовариство в контексті розвитку бібліотечних інформаційних технологій», «Національний інформаційний суверенітет у контексті розвитку новітніх

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

інформаційних технологій» (акад. НАН України О. С. Онищенко, чл.-кор. НАН України Л. А. Дубровіна, В. І. Попик, В.М. Горовий). Науковці Бібліотеки взяли участь у підготовці та виданні національної доповіді «Національний суверенітет України в умовах глобалізації» – третьою у серії запланованих НАН України щорічних доповідей з актуальних проблем соціально-економічного, суспільно-політичного та культурного розвитку України.

Вагоме місце в дослідницькій діяльності посідають НДР з історії української академічної науки, частина таких проєктів виконується в межах загальноакадемічних досліджень. Так, науковцями НБУВ підготовлено два томи «В.І.Вернадський і Україна» багатотомного академічного видання творів В.І. Вернадського до 150-річчя від дня його народження. Видано збірник документів і матеріалів «М. В. Келдиш і українська наука: до 100-річчя від дня народження»; триває робота над багатотомною «Історією НАН України». Авторському колективу цього видання (акад. НАН України О. С. Онищенко, Л.М. Яременко, С.В. Старовойт) за цикл наукових праць з історичного джерелознавства та історії науки присуджено премію імені М.І. Костомарова НАН України.

Дослідженням сучасного вітчизняного та зарубіжного досвіду модернізації інформаційно-бібліотечної справи присвячені монографія «Сучасна американська бібліотечно-інформаційна терміносистема: бібліотекознавчий аспект» і докторська дисертація (автор Н.В. Стрішенець), публікації міжнародних наукових збірників «Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития» (виходить під егідою Ради директорів наукових бібліотек і інформаційних центрів академій наук – членів МААН), «Українсько-македонського наукового збірника», що видається Бібліотекою спільно з Українським комітетом славістів при НАН України.

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

НБУВ посідає провідне місце в історико-культурних дослідженнях унікальних фондів. Рукописи, стародруки, історичні колекції, архівний фонд Бібліотеки занесені до переліку наукових об'єктів, що є національним культурним надбанням України, для збереження та введення в суспільний обіг якого потрібно належне наукове забезпечення. Значні результати отримані Бібліотекою у ході розробки теоретичних засад джерелознавчих досліджень, методик археографічного опису з вивчення рукописної та книжкової спадщини України, створення археографічних реєстрів рукописних фондів, бібліотечних збірань та історичних колекцій. Видається серія наукових довідників, каталогів та публікацій документальної спадщини видатних українських учених і діячів культури, унікальних рукописних пам'яток. Зокрема, фундаментальну працю «Пересопницьке Євангеліє. 1556–1561. Дослідження. Транслітерований текст. Словопоказчик» видано до 450-річчя від часу створення рукописної пам'ятки (акад. НАН України О. С. Онищенко, член-кор. НАН України Л. А. Дубровіна, Л. А. Гнатенко). Книга здобула перше місце за результатами XIII Всеукраїнського рейтингу-конкурсу «Книга року – 2011», а науково-видавничий центр НБУВ за цю роботу отримав спеціальну премію «Краще бібліотечне видавництво».

За результатами вивчення історії слов'янської книжкової культури, фондів і колекцій НБУВ видано праці «Рукописні книги та стародруки» (Г.І. Ковальчук), «Київський митрополит Євгеній (Є. О. Болховітінов): Біобібліографія. Бібліотека. Архів» (Є. В. Рукавіцина-Гордзієвська, наук. ред. Г.І. Ковальчук), «Архівна спадщина Музичного товариства імені М.Д. Леонтовича» (О. В. Бугаєва), наукові збірники «Рукописна та книжкова спадщина України: археографічне дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів» (чл.-кор. НАН України Л. А. Дубровіна), «Друкарня Почаївського Успенського монастиря та її стародруки» (акад. НАН України О. С. Онищенко,

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

В. П. Леонов, Г. І. Ковальчук). Останній є підсумком багаторічного «Почаївського проекту», здійсненого НБУВ спільно з Бібліотекою Російської академії наук, висвітлює історію Почаївського Свято-Успенського монастиря і, в першу чергу, його друкарні в найбільш плідний період її діяльності (1734–1830).

У результаті реалізації наукових напрацювань НБУВ на її Інтернет-порталі (www.nbuv.gov.ua) відкрито нові тематичні каталоги та сегменти електронної бібліотеки, які розкривають зміст спеціалізованих фондів, де зберігаються унікальні рукописи, архівні документи, стародруки та інші рідкісні і цінні видання (К. В. Лобузін). Оприлюднено також електронні версії численних книжкових каталогів рукописів та стародруків, бібліографічних довідників, наукових праць з бібліотекознавства і книгознавства, документознавства і архівної справи. Книжкові пам'ятки з фондів НБУВ – «Київські глаголичні листки», «Львівський Апостол» і перше видання «Кобзаря» Тараса Шевченка увійшли до складу Світової цифрової бібліотеки (World Digital Library).

У галузі біографістики розроблена і готова до впровадження робоча модель електронного ресурсу «Український національний біографічний архів» (В. І. Попик), досліджуються біографії видатних діячів української науки і культури, джерелознавчі проблеми біографістики. Наукові результати відображені у збірнику праць «Українська біографістика = Biographistica Ukrainica».

Одним з важливих напрямів НДР є дослідження ефективності нових матеріалів для зміцнення, стабілізації та реставрації матеріальної основи бібліотечних документів, в результаті якого розроблені і впроваджені в бібліотеках України науково-методичні рекомендації (Л.В. Муха).

У НБУВ досягнуто якісного зростання науково-інформаційної діяльності. Розгорнуто систему оперативного моніторингу стану

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

представлення української науки у базі даних Scopus. Розроблено підходи до побудови спеціалізованої платформи Українського індексу наукового цитування (Л. Й. Костенко). Службою інформаційно-аналітичного забезпечення та Національною юридичною бібліотекою НБУВ (В. М. Горovий) лише упродовж 2011 р. підготовлено 20 найменувань інформаційно-аналітичних та оглядово-прогностичних видань (понад 600 випусків), електронні версії яких надавалися колективним дистантним абонентам і представлені на порталі Бібліотеки.

Варто зазначити, що за результатами НДР визначено основні стратегічні напрями подальшої діяльності НБУВ, забезпечується впровадження наукових розробок: відбувається організаційно-структурна, функціональна та кадрова перебудова роботи з урахуванням нових технологічних завдань і можливостей, розгорнули роботу підрозділи, які здійснюють накопичення, інформаційно-аналітичне опрацювання, архівування та надання дистантним користувачам електронних науково-інформаційних ресурсів та послуг; визначено шляхи оптимізації технологічного циклу шляху документа, що дасть змогу користувачам оперативно отримувати інформацію та документи. На часі реалізація перспективного комплексного плану робіт з формування на базі НБУВ масштабної цифрової бібліотеки, що передбачатиме як представлення пам'яток історико-культурної спадщини, так і сучасної наукової літератури. Здійснюватиметься формування нового portalу НБУВ, широке розгортання на ньому електронних ресурсів з метаданими відповідно до принципovих вимог Програми створення «Бібліотеки – XXI»; впроваджуватимуться нові бібліотечні сервіси, дистантне обслуговування користувачів.

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна